

КОЦЮБІНСЬКА Михайлина Хомівна (18. 12. 1931, Вінниця — 07. 01. 2011, Київ) — літературознавець, літературний критик, перекладачка. Дочка [Хоми](#), племінниця [Михайла Коцюбинських](#), сестра [З. Коцюбинської-Єфименко](#). Канд. філол. н. (1959). Заслужений діяч науки і техніки України (2001). Нац. премія України ім. Т. Шевченка (2005; за двотомник «Мої обрії», К., 2004). Премії ім. В. Стуса (1991), ім. О. Білецького в галузі літ.-худож. критики (1992), фундації О. і Т. Антоновичів (1995), ім. І. Франка НАНУ (2002), Міжнар. літ.-мист. премія ім. О. Теліги (2001). Орден княгині Ольги 3-го ступеня (2006). Член НСПУ (1990). Закін. Київський університет (1954), у якому викладала 1955–57. Відтоді — науковий співробітник Інституту літ-ри АН УРСР (Київ). Друкувалася від 1956. Виключена із КП 1966 за активну участь у шістдесятниц. русі під час утисків і репресій після акції протесту проти масових арештів представників укр. інтелігенції в кінотеатрі «Україна» (Київ). 1968 підписала «Лист 139-ти» до ген. секр. ЦК КПРС Л. Брежнєва проти арештів молодого інтелігенції. Того ж року звільнена з роботи. Ред. видавництва «Вища школа» (Київ, 1969–87). У результаті звинувачень у «політ. незрілості» та «ідей. помилках» 1969–87 позбавлена можливості займатися наук. роботою, її праці були заборонені для друку. Від 1992 — науковий співробітник відділу рукопис. фондів і текстології Інституту літ-ри НАНУ. Пріоритетом для К. було подвижн. служіння нац. ідеї та розвитку укр. культури. Досліджувала поетику худож. твору, зокрема в творчості Т. Шевченка, М. Коцюбинського, П. Тичини, О. Довженка, В. Стефаника, М. Бажана, Б. Антоненка-Давидовича, Л. Кисельова, З. Ґеник-Березовської, В. Вовк, В. Стуса, І. Світличного, І. Жиленко. Писала також про своїх однодумців-соратників, сучасників М. Лукаша, Г. Кочура, Є.

Сверстюка, Н. Світличну, І. Дзюбу, А. Горську. Розглядала теор. аспекти естет. принципів, своєрідність віршов. системи, специфіку твор. мислення, нар.-поет. підґрунтя слова Т. Шевченка (пр. «Образне слово в літературному творі. Питання теорії художніх тропів», 1960; «Література як мистецтво слова. Деякі принципи літературного аналізу художньої мови», 1965; В. Стус надрукував схвал. рецензію «Від слова — до методу» у ж. «Жовтень», 1968, № 1). Заявила про себе як про вдумливого дослідника з влас. баченням аналізу худож. тексту, функціонал. навантаження слів у ньому: можливості контексту й потенціал слова, його звучання й смислові навантаження, роль деталі у тканині твору, художнє призначення синтаксич. форм, система образотворення, конвергенція процесів твор. мислення та ін., що допомогло розкрити індивід. ідіостилі письменників. Авторка кн. «Етюди про поетику Шевченка» (написано у 1960-х рр., опубл. 1990); розрізнені шевченкознавчі публікації зібрано в 1-му розділі «З раннього доробку. Шевченко. Поетична мова» 1-го тому двотомника «Мої обрії». Її шевченкіана позначена глибоким проникненням в індивід. худож.-образ. світ поета, екзистен. природу його творчості. Від 1988 активно займалася підготовкою до видання літ., літ.-крит. та епістоляр. спадщини В. Стуса: 1990 очолювала комітет із вивчення його спадщини при НСПУ, від 1991 — ініціативну групу з видання багатотом. зібрання творів в Інституті літ-ри. Упорядниця першої виданої в Україні кн. В. Стуса — зб. поезій «Дорога болю» (К., 1990); голова редколегії та авторка передмови «Поет» до збір. творів В. Стуса у 4-ти т. у 6-ти кн. (Л., 1994–98), де т. 6, кн. 1 і кн. 2 — епістолярій з її доклад. коментарями та ґрунтов. післямовою «Епістолярна творчість Василя Стуса»; написала низку літературознав. дослідж. про екзистенц.-світоглядні витоки та специфіку творчості цього поета. Авторка розвідки «Зафіксоване і нетлінне: Роздуми про епістолярну творчість» (К., 2001) з додатком — розділом листів представників укр. культур. материка, пізніше — пр. «Листи і люди. Роздуми про епістолярну творчість» (К., 2009). Доказово й виважено спростувала думку про нібито бідність укр. епістоляр. спадщини; довела, що для вироблення нової укр. епістоляр. мови вирішал. значення мали Т. Шевченко й П. Куліш, справедливо вважаючи, що якби в укр. новіт. епістолярії були тільки три феномени цього жанру — листи В. Стефаника, К. Білокур та В. Стуса — то й тоді ми мали б підставу говорити про вагомий внесок укр. епістоляр. творчості в духовну скарбницю людства. Написала передмову до збір. творів М. Коцюбинського у 3-х т. (К., 1965). Упорядкувала кн. «Грані культур. Бароко. Романтизм.

Модернізм» З. Ґеник-Березовської (К., 2000). З ініціативи К. видано кн. «У мене — тільки слово: Вибране» (Х., 1994) та «Голос доби» (2001, кн. 2) І. Світличного, збір. творів В. Чорновола (2002, т. 1–10), «З живучого племені Дон Кіхотів: Вибрані праці» І. та Н. Світличних (2008; усі — Київ). К. толерантно, виважено характеризувала тенденції, що найвиразніше проступали на літ. тлі епохи; належно оцінювала кожне явище, визначаючи місця й позиції в літературі молодих імен. Опублікувала доповідь «Шевченко в англійських перекладах» // «Збірник праць 4-ї Наукової шевченківської конференції» (К., 1956); ст. «Майстерність художнього синтезу: До 100-річчя з дня народження М. Коцюбинського» // «Дніпро», 1964, № 9; «Читаючи Стефаника» // «Вітчизна», 1971, № 5; «Кругообіг образів» // «В сім'ї вольній, новій: Шевченківський збірник» (К., 1989); «Від бульвару Шевченка, 14 до вул. Грушевського, 4» // «Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Сторінки історії: 1926–2001» (К., 2003); «Моральний імператив і виклик часу: Промова на випускних урочистостях в Українському католицькому університеті» (Л., 2004). Переклала з англ. мови твори канад. письменниці П. Джонсон (Текагінвейк) «Вибрані поезії» (Л., 1962), із франц. — поезії Ж. Превера «Видовище» (К., 1993, спільно з О. Жупанським, авторка передмови та більшості перекладів), із білорус. — деякі твори У. Караткевіча, з рос. — С. Аверинцева.

Основні праці

Література як мистецтво слова. Деякі принципи літературного аналізу художньої мови. К., 1965; Василь Стус у контексті сьогоденної культурної ситуації. К., 1998; Книга споминів. Х., 2006; Історія, оркестрована на людські голоси: Екзистенц. значення худож. документалістики для сучас. укр. літ-ри. К., 2008.

Рекомендована література

1. Сверстюк Є. Приявність Михайлини Коцюбинської: Штрихи до портрета // ЛУ. 1992, 1 січ.;
2. Коцюбинська М. «...Я розкоші зазнала». Дещо про себе і про нас // ЛУ. 1996, 25 лип.;
3. Сверстюк Є. Михайлина Коцюбинська. Слово і честь імени // Сверстюк Є. На святі надій: Вибране. К., 1999;
4. «У моєму житті було так багато добра»: Розмова з М. Коцюбинською // Бунт покоління: Розмови з укр. інтелектуалами записали й прокоментували Б. Бердиховська та О. Гнатюк / Пер. з польс. К., 2004;
5. Тарнашинська Л. Михайлина Коцюбинська: Честь імені // Коцюбинська М. Бути собою: Бібліогр. нарис. К., 2005;
6. Корогодський Р. Михайлина. Фрагменти незакінченого мемуарного есею: М. Коцюбинська // Корогодський Р. Брама світла: Шістдесятники. К., 2009;
7. Тарнашинська Л. Світла «коцюбинськість» Михайлини // Українки в історії: нові сторінки. К., 2010.

Л. Б. Тарнашинська

Бібліографічний опис:

Коцюбинська Михайлина Хомівна / Л. Б. Тарнашинська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-1173>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).